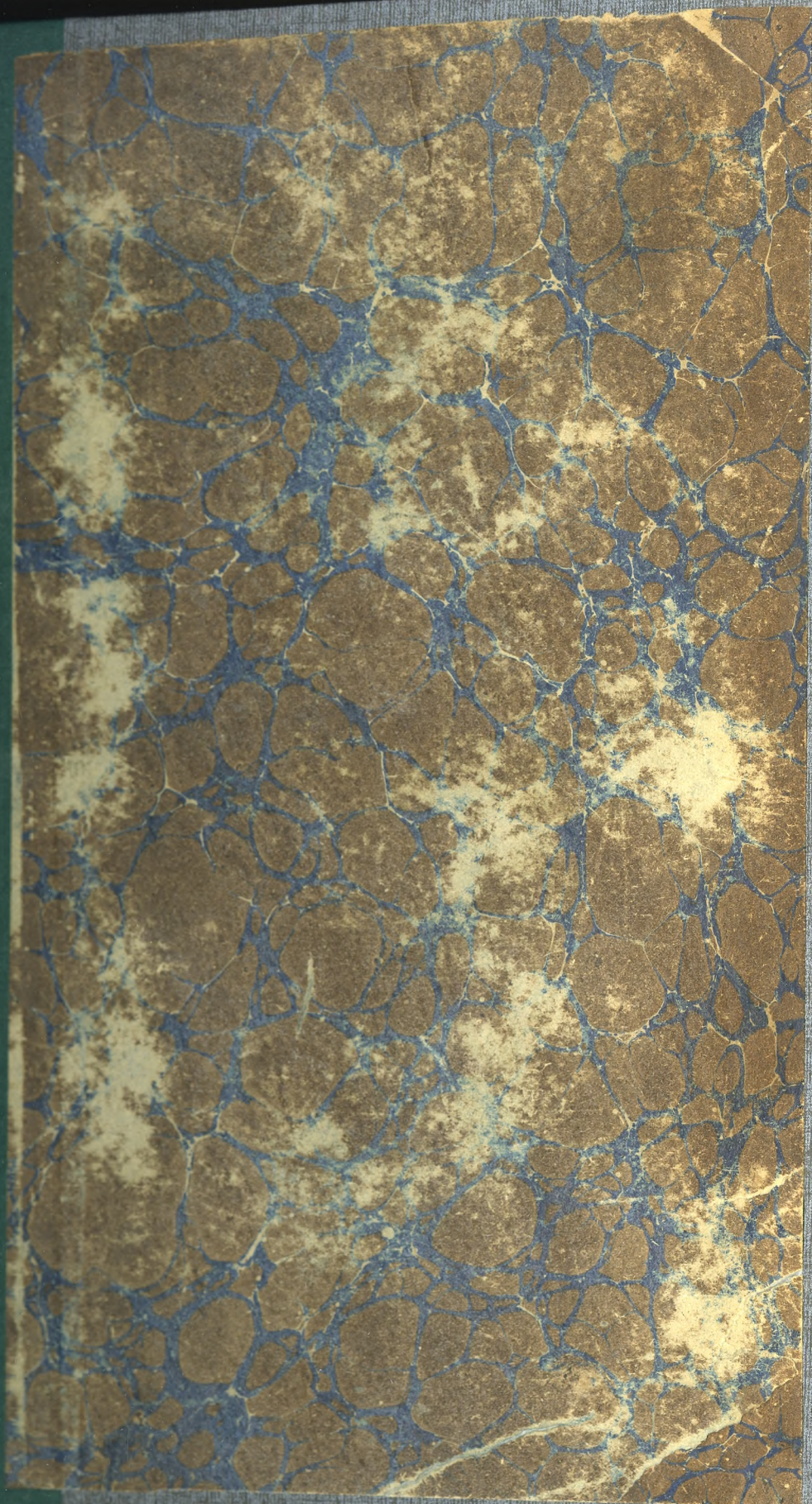

Politikai
röpiratok.

136.

136

1195

MÁRIÁSSY BÉLA

KÖVETI JELENTÉSE

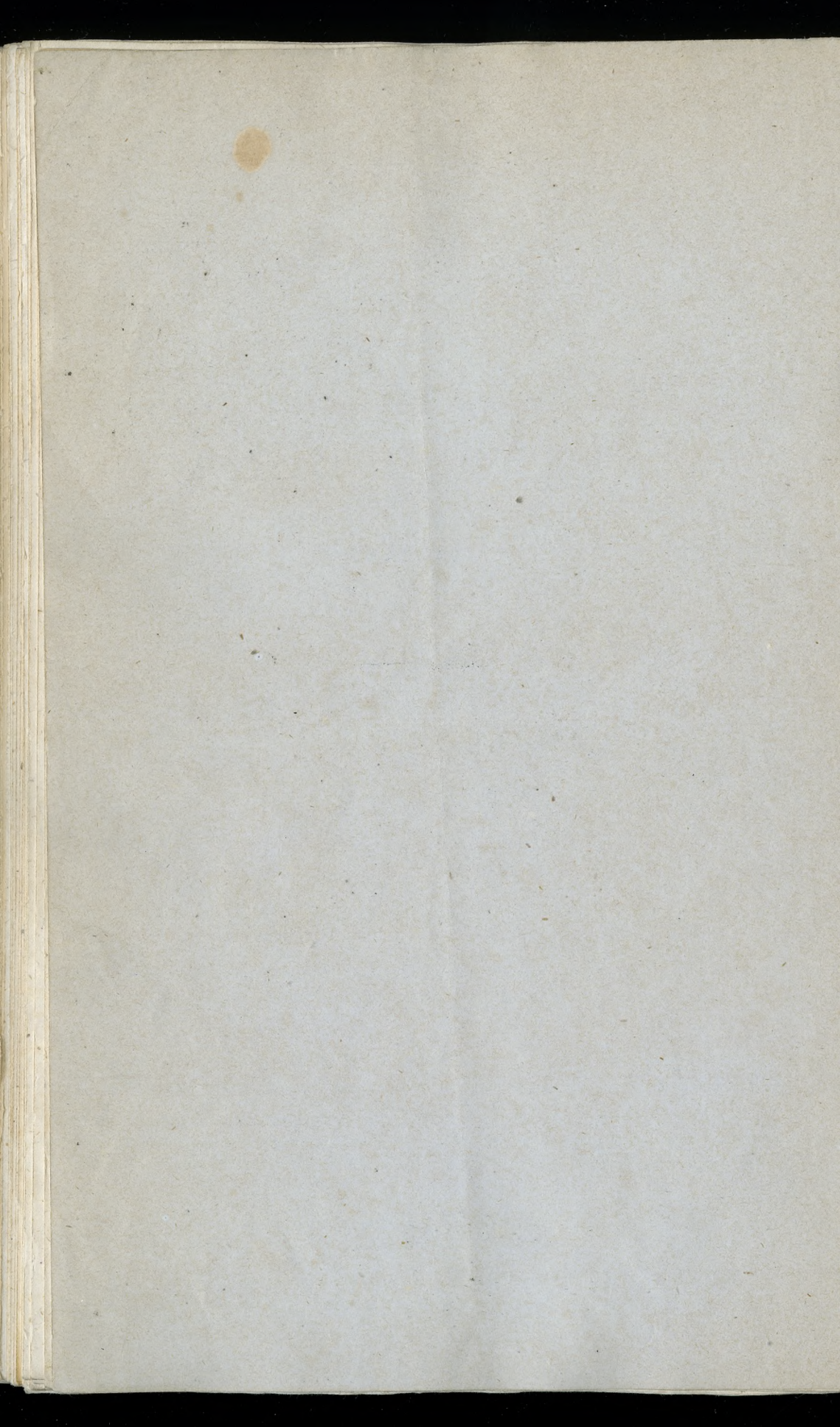
7

Pest,

Képmatott a „Corvina” (ezelőtt Mosida Gy.) könyvnyomdájában.

1872.

L1222.00565724

MÁRIÁSSY BÉLA

KÖVETI JELENTÉSE.

1872.

Dr. BALLAGI GÖZT

Tisztelt Választó Urak!

Hazánk számos évekig, az ország viszonyai, a polgárok jellege és szokásaival ismeretlen, érdekeit megvető idegenek befolyásával kormányoztatott, a terület feldaraboltatott, a fajok képzelt érdeke, fölé helyeztetett a valódi országos érdeknek, határtalan zavar, valóságos chaos uralkodott.

A *pragmatica sanctio* által összekötött országok kölcsönös viszonya és kötelezettsége homályos határozatlan és bizonytalan volt.

Az ország védelmi ereje, nem állott az európai hatalmak színvonalán, a sereg foszladozott.

A divó osztrák adó-rendszer, nyomasztó, drága és igazságtalan, — kezelési módja terhes és boszantó volt; — a termelés érdekeit mellőzte, aránytalanul önkényileg, vet-

tetett ki a különböző adó tárgyakra, — az ország értékes nagyszerű uradalmi, bányai keveset jövedelmeztek.

A megyékről a régi közigazgatás főtényezői, a negatív hatalom oszlopairól 48. csak is ideiglenesen felületesen rendelkezett, hiányzott tehát a valódi öszhangzat, a szerves összeköttetés a megye és parlamenti kormány közt, a bizottmányok valódiilag nem képviselték a megyét, mert, a választásokhoz nem volt meg a kellő idő, egyesek határozták meg a választandók névsorát, ennél fogva a különböző vidékek, a nép aránytalanul képviseltetett, a községek teljesen a tiszttviselői kar gyámsága alá helyeztettek.

Közlekedési eszközeink nem feleltek meg a fokozott termelés igényeinek, mert míg más országokban a vasutak az egész országot behálózták, minden irányban lehetővé tették a kivitelt, biztosítottak a pontos forgalom által a kereskedelmet, minekünk csak is egy országos nagy vonalunk volt.

Elavult magánjogi és büntető törvényeink, nem feleltek meg a kor kívánalmi az új viszonyoknak, az ősiség megszüntetése következtében, a birtok-forgalom magatetemesen megszorodván, a perek száma is tetemesen növekedett; ellenben a bírák száma, a növekedett ügyforgalom arányában nem növeltetett, az alsóbb bíráktól képesítvény nem követeltetett, — a bírák felelőssége szabatosan körvonaloza nem volt, — ennél fogva az igazságszolgáltatás rögtöni gyökeres javítást követelt.

A Népinevelés teljesen parlagon hevert, a felsőbb iskolák elegendő tanerővel nem bírtak, a vallás-egyenlőség nem léptettetett életbe.

A feudalismus maradványai; — a bordézsmá, italmérésijog, halászat, malomjog, — megváltása mit elvileg 48. kimondott, mit a birtok-jog tiszteletbentartása mellett mindenki óhajtott, — megoldásra várt.

Az 1866-iki kormány és országgyűlés tehát romokat,

kétségkívül nagyszerű romokat talált, melyek a szabadság vára, a nemzeti nagyság minden anyagjával birtak, de építő kezet, erélyt, higgadt ernyedetlen munkásságot igényeltek, hogy nemzetünk Európa államai közt, területi nagysága, ősi erejéhez, szabadság szeretetéhez illő helyét ismét elfoglalhassa.

Az 1865-iki országgyűlés nagyrészt az önállásérti küzdelem, az osztrák tartományokkali állam-szövetség megkötése, a kormányzat szervezése vette igénybe.

Új egyességet kötött Horvát-Slavorországokkal.

Erdélyt tette Magyarországhoz csatolta.

Számos vasutvonalak felépítését eszközölte.

Nemzetiségi törvényt alkotott melybe, fenntartva az ország politikai egységét, az egyes fajoknak megadta mind azt, mit az ország szétदारabolása, Magyarország t. i. a monarchia megsemmisítése nélkül, jog is méltányosság szempontjából meg kellett és meg lehetett adnia.

Rendezte a hadsereget.

Megalapította a kiválólagos magyar hadsereget, a honvédséget, mely fennállásunk, nemzeti létünk legbiztosabb keze, mi ma már oly számos edzett hadsereget képez, melynél Magyarországnak 3 század óta számosabb, erősebb, nemzetiebb hadserege nem volt.

Gondoskodott az elhanyagolt nevelésről.

Eltörölte a szöllődezmát.

Ez országgyűlés, tekintve az ügyek fontosságát, sokat, — tekintve azonban a nemzet elodázhatlan, valódi mellőzhetlen szükségait, kevesett végzett. Mellőzni kellett sok tárgyat, mert a reform-kérdések egy része gondos előkészületet, higgadt megfontolást igényelt, hogy az ujitás valódi javítás legyen, hogy a kísérletek ne történjenek a nemzet kárával s ne kellessen lerontani, módosítani, a tegnap hozott törvényeket.

A kormány hivatása volt, a szünidő alatt és után az

anyagokat összegyűjteni; össze hasonlításokat tenni, a magyar és más európai viszonyok közt tanulmányoztatni a más államokban fennálló intézményeket. A kormány e tekintetben kötelességének eleget tett, jeles egyéneket bizott meg, utaztatott, szakértő enquéte bizottmányokat hítt össze, úgy, hogy maga Lónyay Menyhért a pénzügyminiszteriumtéli elvállásakor 270 ívet haladó adóreform munkálatokat osztott ki.

Kétségkívül, mintán az igazság-szolgáltatás, a pénzügy terén szükségelt reformok higgadt megfontolást igényelnek, és az 1868-iki országgyűlést a 69-iki 4 holnap mulva követte, a reform javaslatok az országgyűlés megnyitásakor nem voltak készek, ezen munkálatok, javaslatok, egyáltalában nem voltak tökéletesek, de ennek oka egyrészt az érdekeltek közönye volt, mert az adó-enquéte bizottságokban meghívtak nagy része elmaradt, a közöny ellen nincs fegyver, a haza ügyeiben részvét legszentebb erkölcsi kötelesség; a kormány polgári, erkölcsi kötelességeik teljesítésére felhívhatja, sőt buzdítani köteles is de nem kényszeritheti.

A készített reformjavaslatok másik hiánya volt, az utánzás, duzzadság; a bérencz journalistika a cseh beamterek intézményeinket évtizedek óta gyalázták, a magyarokat butáknak kürtöltek, sokan évekig külföldön laktak, ezek előtt kétszer kettő csak azért négy, mert Londonba is Turinban is négy, mind ez áthatott a közönségre, a javaslattevők inkább tanulmányozták, a kül- mint belviszonyokat, másoltak az idegen intézményeket, s mert a törvényjavaslatok másolatok voltak, mert mint önök észlelhették az emberek ma rendkívül sokat szoktak beszélni, ma már nem mérlegelik de röffel mérik a beszédet, a javaslat készítőik is tehát a szónokok magaslatán akartak maradni, hogy babért arassanak, sokat irtak s mert a lényeg egyszerű, tehát a szóárra alkalmatlan, s mert úgy látszik a lényeget magok sem értették, a törvényjavaslatban magábar magyarázták a törvényt.

A reformjavaslatok tehát feltétlenül nem voltak elfogadhatók, sőt inkább beható, higgadt bírálatot igényeltek, hiányaik daczára is azonban becses anyagot nyújtottak.

Az 69/72-iki országgyűlést mindenki a reform- a szervezés országgyűlésének tekintette. Alig volt képviselő ki, az igazságügyi reformokat, a magány és büntető jogokat tárgyzó törvénykönyvek behozatalát, mivel már az 1844-iki országgyűlés foglalkozott, ne hangsúlyozta volna, a nagyobb rész megigérte az italmérési jog méltányos, a tulajdon jog épentartása melletti megvállását, minden okos, higgadt jelelt belátta az adó aránytalanságát, igazságtalan felosztását, némely adónemek vérző tuskéit, a földadó magasságát, ígérte az igazság szolgáltatás rendezését, a közlekedés helyes, czélszerű szervezését, a népnevelés támogatását, az ország kiegészítését, osztatlanul támogatta ezeket, bár párt-szinezet szerint a sajtó, tehát kívánta az összes értelmiség, kívánta az egész ország, mert a nép ezen programokat magáévá tette, midőn képviselőit e programok alapján megválasztotta.

Kívánta ezeket maga ő fölsége, mert megnyitó trónbeszédében, mely a királyi felség és a kormány programja, határozottan hangsúlyozta az adó- és igazságügyi reformok égető szükségét.

Az országgyűlés majdnem egész évben szakadatlanul tanácskozott, az országot nem fenyegette a kül- nem a bel ellenség, volt tehát phisikai ideje és ha hivatását, feladatát felfogja, igen sokat végezhetett volna.

Az országgyűlés megvizsgálta az első évi államszámadásokát.

Megalapította a számszéket.

Szervezte a megyéket és községeket.

Szervezte a bíróságokat.

Biztosította a fővárost a Duna árja ellen.

Több vasutakat szavazott meg.

A határőrvidék magyar részét Magyarországhoz, a horvátot Horvátországhoz vissza csatolta.

Meghozta a vadásztörvényeket.

Pest szénítésére nagy áldozatokat hozott, megvette a lánczhidat.

A honvédség számát 3 év alatt 150 ezerre emelte.

Az ipar törvények által biztosította a szabad ipart.

Őnök olvasták e törvényeket, de különben is a követi jelentés természete kizárja a törvények elősorolását, ennél fogva csak is a legfontosabb törvények alapelveit, az elvek indokát fogom elősorolni.

A megyei bizottmány választási és főadófizető tagokból alakult, választók csak is a képviselő választók.

A bizottmány ilyenmő alakítása elvileg alig helyeselhető, mert a megyei közönség saját benső ügyeiről rendelkezik, ezek megbírálására mindenki jogosítva és képesítve van.

E törvényt tehát csak is egy érdek, a magyarság érdeke, mely is azonos az ország fennállásával az alkotmány lételevél menti.

Ugyanis mint őnök tudják az ország lakosai közt a magyar 7 millió, a többi fajok 8 millió, az értelmiség a vagyonos osztály azonban mindenütt magyar, mig tehát az általános szavazat mellett, az országban a magyar kisebbségben maradt volna, vagy a többség csak nagy áldozatokkal vivathatott volna ki, a virilis rendezés által a magyarságnak és értelmiségnek többsége biztosított.

A megyei tisztviselők választási módozata, a régi maradt, sőt ebben némi igen csekély haladás is történt, mert mig 48. előtt kizárólag a főispán jelelt, ma a főispán csak is egy tagja, elnöke a kijelelő bizottságnak.

A megye politikai köre, elméletileg megszorítottatott gyakorlatilag azonban majdnem a régi maradt, mert hajdan

a megyék félre tették tetszés szerint a királyi rendeleteket is, de a kormány biztost küldött nyakokra, a megyék tiltakoztak, de engedelmeskedtek, a tiltakozás eredménytelen volt, mert a kormány nem volt felelős.

A községi törvény a községeknek függetlenséget adott, felmentette egyes tisztviselői basáskodásától, míg más részt óvatos intézkedései által lehetlenné tette a községi vagyon elpazarlását.

A bíróságokat szervező törvény egy nagy elvet léptetett életbe a birói függetlenséget, szabatosan meghatározta a bíró felelősségét, — a bíró ma független, mert ok nélkül el nem mozdítható, meg nem vesztegethető mert felelős, ellenben elvette az alsó bíróságok közvetlen választását, ez igen szép jog volt, mi csak is Magyarországon gyakoroltatott, kétségkívül sok rossz bíránk voltak, de ennek oka nem a választásban de a képesítvény mellőzésében rejlett. Ha a választott bírónál, ki lett volna mondva mily képesítvény mellett választható, az alsó rendű választott bírák is csak is oly jók lehettek volna mint a kinevezettek; ha a bírák választás alá csak is számos évek után estek volna, vagy egész életekre választatnak, a kinevezett bíró függetlenségének minden kellékeivel bírtak volna és a megyék okvetlenül jobb járásbírákat, jobb törvényszékeket választhattak volna, mint a minőket a miniszter nevez, mert a megyében a közönség mindenkinek ösmeri hiányait és jó tulajdonait, mert a bíró köztök él, ellenben a miniszter nem ösmerhette a kinevezett 2000 bírót, mert ez phisicai lehetlenség, a birói kinevezés tehát csak is kockakajáték volt, sok helyt alkalmassok neveztettek ki, míg másutt tehetetlen értelmetlen egyének, kegyenczek neveztettek ki.

Fontos intézmény a számszék. Ezen független testület, lehetlenné teszi a megszavazott összegek más hová fordítását, nyilvánosságban fogja tartani, állam bevételeink és kiadásainkat, és ez által elejét veszi a közönség közé szórt

rágalmaknak, mert ha a kormány számadásait évenként megvizsgálja a számszék, ha a számszék észrevételeit az országgyűlés megbirálja, és a kormány számadásait másod sorban az országgyűlés felül vizsgálja, az országban nem fog akadni egy becsületes, józan elméjű ember sem, ki a méltatlan légből kapott gyanúsításokat elhiszi.

Pestváros segélyezésére több milliók szavaztattak meg. Ez összeg egy része a kereskedelmi forgalom emelése, más része a Duna árjától biztosítás a harmadik: Pest szépítésére fordíttatik.

Pest ma a kereskedelem központja, a forgalom ma már hasonlíthatatlanul nagyobb mint volt 10 évvel, a kivitel nagy része Trieszt és Fiume felé irányul, tehát a Dunán át, a kereskedelmi forgalomra egy hid ma nem elegendő, 3 hid ma mellőzhetlen forgalmi kellék. A lánczhid társasággali régi szerződésben, a szerződés tartamáig, nem volt szabad a Dunán sem az állam, sem egyeseknek, Pest és Buda közt hidat építeni, a forgalom könnyítésére tehát az állam kényszerült meg venni a hidat, ez azonban csak látszólagos kiadás, mert a hid ma behozza kamatját és jövőben kétségkívül még többet fog jövedelmezni; az erre fordított összeg tehát nem teher, mert maga magát fizeti. Vételi alapul a hid tiszta jövedelme vétetett, rágalom tehát azok állítása, kik ezt hasznos személyi üzletnek tüntették fel.

A Duna szabályozására fordított összeg el nem odázható befektetés. Egy részt valóságos botrány volt eddig is, hogy az ország fővárosa Buda-Pestnek minden téiben félni kellett a víz-ártól, ezerek élete több milliónyi vagyon a megsemmisülésnek volt kitéve, pirulnunk kellett, hogy még az elemektől sem tudtuk az ország fővárosát biztosítani, kívánta tehát ezt a nemzeti becsület, kívánta másrészt a pénzügyi érdek is. Pest ugyanis ma az államnak közvetlen és közvetetett adókban milliókkal adózik, az állam érdeke kö-

vetelte, hogy ezen adó-alap az árviz által okozható sülyedéstől megóvasson.

A kiadások harmadik részét a pest szépitése közvetítésére felajánlott összeg képezi, megszavaztatott is ez indokból. A birodalom sulypontját ma már Magyarország képezi, miután ma Pest-Buda épen oly főváros mint Bécs, birjon külsőleg is fővárosi jelleggel.

A két első czél mellőzhetlen szükség, a harmadik országos fényüzés, ezt miután még a világnak egy fővárosa sem emelkedett saját erejéből, a valódi fővárosi fok magaslatára országos segély nélkül, meg kellett volna szavazni, de csak akkor, midőn az országos deficit megszűnt, midőn minden szükséges fedezve van. A gazdag ország fényelghet, mi még szegények vagyunk, czélszerűbb lett volna tehát e nagy összegeket népnevelésre, honvéd ágyukra, laktanyákra, a közlekedés czélszerűsítésére fordítani; mert mindezek égető szükségek, míg Pest szépitése csak fényüzés, mivel még évekig várhattunk volna.

Beterjesztettek ezenkívül, az összes zárszámadások, ezek vizsgálata constatalta volna az ország pénzügyi helyzetét, a földadó Cataster törvényjavaslat melynek czélja a helyes arányt helyre állítani a földbirtok körében. Pest-Buda rendezése, a választási törvény az országgyűlés tartamának 3 évről 5 évre emelése.

Az országgyűlés ideje, a választási törvény feletti viták befejezte előtt letelt; ennélfogva a választási törvény nem fejeztethetett be, e törvényjavaslati vita valóságos vakító tűzijáték volt, ennélfogva kötelességem eloszlatni a füstöt és megmutatni a valót.

Az 1848-iki országgyűlés ideje korlátolt lévén, bizva a municipiumok, a kormány, egyesek hazafisága, jogérzékébe röviden körvonalozta a választási törvényt a pártoskodási vak szenvedély azonban e világos törvényt szándékosan, félre magyarázta; a reclamatiók ezerekre mentek, a megye

központok önkényileg el magyarázták a világos törvényt, úgy, hogy ma, bár az alap egy, a választási képesség különböző a megyékben mert minden megye pártvezérei érdekei szerint magyarázta a világos törvényt, miután ez anomalia, és jogtiprás, szükséggé vált e törvények magyarázása a választási jog pontos, egységes, elmagyarázhatlan meghatározása.

Ezért terjesztetett az országgyűlés elő a választási törvényjavaslat.

Községek és rendezett tanácscsal nem bíró városokban 5 képességi minőséget szab meg a 48-iki törvény.

Születésit szakképzettségit, birtok utánit, jövedelmit ; mester embereknél a legény mennyisége ad választási képességet.

Születési képesítvényel bir 48. szerint azon nemes, ki a megyei képviselők választásába 48-ig befolyt, a törvényjavaslat e tekintetben terjesztette a választási jogot, mert a választási képességet mindazon nemeseknek megadta, kik 1869-ig választottak.

A szakképzettségi osztály képességét korlátlanul meghagyta.

Birtok után szavazattal bir minden $\frac{1}{4}$ telek birtokosa, vagy ki az $\frac{1}{4}$ telek állománynak megfelelő mennyiségű földdel bir.

Az $\frac{1}{4}$ urbéri állomány, vitatárgya nem lehetvén, a törvényjavaslat által érintetlenül hagyatott.

Az $\frac{1}{4}$ urbéri állománynak megfelelő földbirtok constatirozásának mértékül az $\frac{1}{4}$ urbéri állomány adójával egyenlő adó mennyiség vétetett, tehát lényegileg itt sem tett a törvényjavaslat változást, mert az adónak egyenlő birtok és minőség után ugyan egy községben is egyenlőnek kell lenni, mindenki bir adó könyvet, ezzel tehát birtokát kétségkívül igazolhatja.

Jövedelem után 105. osztrák forint ad választó ké

posséget, a törvényjavaslat a 48-iki jövedelmi képesítvényt meghagyta, de a jövedelem kétségenkívüli megítélhetése mértékeül, ismét az adót állapította meg, tette ezt a számos visszaélések meggátlására, mert tudva levő, miszerint választások előtt, sokan szinleg kötelezvényeket állítottak ki a választási időre, és ez által a választók közé sehonnai csavargók csempésztettek be; ellenben, ha az adó vétetik alapul, visszaélés nem történhet, mert miután az adó folytonos teher: kinek 105 forint jövedelemnek megfelelő tőkéje nincs, az nem fog semmiért adózni.

Nem szorítottatott meg az iparosok választási joga sem a törvényjavaslat által, mert a 48-iki törvény szerint az egy legényeli dolgozás helyett 6 forint adó tétetett mértékül, ma egy iparos napszámja 1 frt 50 kr 2 frt, ha tehát az illető csak is hetenkint egy napot dolgozik, mi egészségi szempontból is szükséges, már ez által választó-képességet nyer, a törvényjavaslat tehát ez osztálynál is terjeszkedett, mert míg eddig csak is az egy legényel folytonosan dolgozó mesteremberek birtak szavazat képességgel, ezentul e törvényjavaslat által a legény nélküliek is választók lettek volna, mert ma kinek keresete vagy jövedelme legalább 105 forintot nem tesz, az nem képes megélni, ennélfogva nincs mesterember ki ez által választó képtelenné vált volna.

A választó törvény feletti vita tehát kizárólag, csak tárczaharcz volt; beszéltek mindenről, csak nem a törvényjavaslatról; érvek helyett a szenvedély hangja harsozott, elpazarlák a drága időt, lehetlenné tették a zárszámadások megvizsgálását, az adóreform munkájának megkezdését; megmutatták, mint uraloghat a kisebbség a többségen, bebizonyították, mint lehet játszani a parlament méltóságával.

Ha komolyan végig tekintünk a 3 évi országgyűlés eredményén, be kell vallanunk, hogy ez országgyűlés hiva-

tásának nem tett eleget, keveset, igen keveset végzett.

Kétségkívül rögtönözve fontos ügyeket bevégezni nem lehet, mert komoly kérdések hosszas tanulmányozást, komoly megfontolást igényelnek, a törvényhozás minden tagja köteles hozzá szólni a törvényjavaslatokhoz, ha törvényjavaslatok elveit veszélyeseknek tartja, ha azok az ország érdekeivel ellenkeznek, ha szerkezetök homályos; ha kételyei vannak, kötelessége felvilágosítást követelni, ha meg nem győzetik, köteles érvekkel meggyőzni ellenfelét, a részletekből köteles kihagyni azt, mit helytelennek tart.

Jó akarat, önzetlen hazafiság, tiszta fogalommal azonban sokat lehet kevés idő alatt is végezni, a jelen országgyűlés sok kitűnő egyénnel birt, az ország értelmiségének igen nagy része, az ország első tehetségei a parlament tagjai volt, hiányzott azonban az önzetlen hazafiúi érzet, a hiuság önzés, fölé emelkedett a hazafi érzelmeknek, az országgyűlés a nagyravágyás szinpadává törpült, nem azt nézték mi jó, mi czélszerű, mi igazságos, mi kivihető, de azt: ki javasolja; mi emeli a párt és vezérei népszerűségét.

A párt szellem uralkodott az országgyűlés tanácskozásain, a többség az országgyűlés kezdetén, ki nem hallgatta a kisebbséget, később a kisebbség lezúgta a többséget, az ellenzék vezérei minden kérdésből elvi kérdést csináltak, sérelemül állítottak fel minden erélyes intézkedést, állítólagos sérelmeiket elzengették minden alkalommal, reactióval, vádolták a kormányt, hol a törvényt végrehajtotta, a bal-közép vezérei minden alkalommal ki akarták tüntetni, hogy csak ők a nagy hazafiak, csak ők birnak igazi miniszteri talentummal, támadások az országgyűlés végéig, csak is személyi, vagy általános támadás volt, soha sem részletezték a vádat, soha sem állítottak fel tétel ellen tételt, rendszer ellen rendszert, de megtámadták a személyeket, reactionarius festéket dobáltak az ellenségre, hogy a törvényhozó

testület belviszonyaival ösmeretlen közönség előtt, ördögnek tüntessék a kormány tagjait, lehetlenné tegyék a többség kormányzatát.

A pénzügyek Magyarország gyöngye oldalát képezik, adó rendszerünk; rapsodicus mű, kezelése drága, állam javaink rosszul kezeltetnek, ennél fogva keveset jövedelmeznek, de ezen csak is az adórendszer, a költségvetés alapelvei megváltoztatásával lehet segíteni. Az adóreform barátja, ha célja komoly, a nézeteivel ellentétes költségvetést tárgyalási alapul, vagy általában nem, vagy csak feltételesen fogadhat el, ha gazdagságunkba 8 ló erejű gépet állítunk, munkába nem állithatunk ahhoz 12 munkást, nem adhatunk hozzá $\frac{1}{4}$ öl fát, mert ekkor rosszul és keveset fog dolgozni, de ha ez gazdaságunk erejét felülmulja, el kell adni és venni kell helyette kisebbet, nagy gépnél nem lehet a gépészt megtámadni, ha a gépnek megfelelő erő felett nem rendelkezik, nem lehet megróni, ha rossz géppel rosszul dolgozik, mindkét esetben mellőzhetlen kellék a gép változtatás. A balközép mind a három állam költségvetést feltétlenül elfogadta tárgyalási alapul, tehát elfogadta magát a rendszert a tájékozatlan közönség vakítása, a törvényhozási működés megbénítása tekintetéből, a csekély figyelmet nem érdemlő részleteknél, holnapokig vitázott, megszavazta a drága szivart, a gyufa tételénél azonban, hogy finansziális tudományát, takarékoságát megmutassa, holnapokig küzdött. A vezérek, akarat hiánya különösen kitetszett 71-ben, midőn én egyedül szólaltam fel a káros budget ellen, a balközépnek csak egy része, a vezérek közül egy sem támogatótt.

Hasonlóan támadtak a katonai tárgyalásánál, megszavazták minden időben az egész kért illetéket, ellenben napokig vitáztak a czim felett, minek megváltoztatása a véderőről, szóló 10 évig közösen kötelező törvény eltörlése nélkül lehetlen. Átkosnak nyilvánították az Ausztriával kötött szerző-

dést de a delegációban kezdetben részt vettek, később választottak, az Ausztriával kötött szerződést pótló új tervvel soha sem álltak elő, támadtak, de nem mutatták ki, hogy és mivel lehet a rést kiépíteni, a honvédséghez műszaki csapatokat kívántak, ez is azonban csak hang volt, mert a műszaki csapat ágyu nélkül annyi, mint lovas katona ló nélkül, azt tudták ezen urak jól, hogy a hadseregnek 600 ágyujával kevesebbje van mint az oroszoknak, tehát ebből adni nem lehetett, ki ágyut akart, annak azonnal a szükséges milliók megszavazását is kellett volna egyidejűleg ajánlani, mellőzték mert a műszaki csapatok felállítása csak is támadási röppentyű volt.

1871-ben a pénzügyminiszter a 48-iki törvényt értelmében számolni akart, a tisztelt urak, hogy ezt a kormány legerélyesebb tagja: Lónyay Menyhért ur megbuktatására felhasználhassák, készek voltak a 48-iki törvényt mellőzni, és hatályon kívül helyezni a legsarkalatosabb az évi miniszeri számoltatásról szóló törvényt.

Hogy erejüket szaporítsák szövetkeztek a nemzetiségekkel, kik Magyarországot nevétől is meg akarják fosztani, kik a magyar országgyűlésen nem mint magyar polgárok, de mint az oláh, szerb, tót nemzet küldöttei akarnak megjelenni, saját nyelvükön akarnak beszélni, saját külön területet, saját katonaságot követelnek.

Az országgyűlés csekély eredményének második főoka volt a határtalan hiuság. A képviselő urak minden áron tündökölni akartak, s mert az avatatlanok tetszését nagy szavakkal könnyebb megnyerni, mert a nagy szavak sokat megsiketitenek, mert a közönségnél a beszédek értékét divattá vált rőf számra mérni, mert az érveléshez, ész és tudomány, az általános beszédekhez képzelődés, nagy hatásos szavak igényeltetnek, a tisztelt szónokok nagy része mellőzte az érvelést, felül a képzelődés paripájára, beszélt a nemzet állítólagos sérelmeiről, beszélt mindenről sokat, a tárgy-

ról keveset, majdnem semmit, minden kérdésben fityogtatta saját maga és vezére becsét; ennek következtében, mert a tanácskozás nem lehet örökös, az idő elmúlt az országgyűlés keveset végezhetett.

Harmadik eredménytelenségi tényező volt az interpellationalis és kérvényi-joggali visszaélés. A legcsekélyebb tárgyak hajánál fogva, huzattak az országgyűlés elé, interpellatiók majdnem naponta nyújtattak be, képviselő urak hosszasan és üresen indokolták interpellációjukat, kiadatott a kérvényi jelszó, mesterségesen gyártattak, a: nem teljesíthető magány- és felesleges politikai kérvények, a kérvények is interpellatiók, egyre-másra igénybe vettek 1 órát, vagyis miután az országgyűlés naponta 4 óráig tart, három év alatt az interpellatiók és kérvények elraboltak a tanácskozásból 9 holnapot.

A csekély eredménynek oka volt némi részben maga a kormány, a kormány tisztában volt a törvényjavaslatok tárgyaival, az 1868. és 1869. közti szünetben azonban e tárgyak kidolgozására nem használta fel, hiányzott a szerves rend a törvényjavaslatok előterjesztésénél, előterjesztetett az, mivel esetleg egyik másik miniszteri megbízott, vagy szakosztály elkészült.

A törvényjavaslatok szerkezete rendkívül hiányos, minden törvény igen hosszú, mert a javaslat-készítői úgy látszik azt tarták: miután a hosszú beszéd kedves, csak is a hosszú törvény tetszhet, mert az illető tárgyról tiszta fogalommal magok sem bírtak, vagy is sokan saját gyártmányokat sem értették, a törvénybe behozták a magyarázatot, úgy, hogy isten kegyelméből van annyi törvényünk, hogy alig van ma ember ki ezen törvényeket szabatosan ösmerné. Miután a törvényjavaslatok terjedelmesek, homályosak voltak, a viták is sok időt vettek igénybe.

Nagy eredményeket az országgyűléstől csak is azon esetben várhatunk, ha az országgyűlés higgadt, önálló ha-

zafiakból fog választatni, ha a czélt nem a párturalom, de a haza józanul felfogott érdekei fogják képezni, ha tekintetbe vétetnek a fenálló európai viszonyok, a belkövetelmények, ha a törvényjavaslatok előkészítésére egy, szakférfiakból álló független állam- vagy törvénytanács alkottatik, mely tanács az alkotandó törvényeket a régiekkel kombinálja, ha a kormány előre elkészíti a törvényjavaslatokat, a reformok nagy művéhez komolyan hozzá fog, ha a pártok az egyéni meggyőződést tisztelni fogják, és egyik a másikat hazafiatlanság, szolgálalkúséggel, kényuralmi hajlamokkal nem vádolja, mire ok a mult országgyűlésen nem is volt; mert a mult országgyűlésen számos ábrándos hiu képviselők voltak, de rossz magyar hazafit egyet sem ismertem.

Mióta önökkel szerencsém volt, személyesen és írásilag érintkezni, három fontos politikai esemény történt, mely döntő befolyást gyakorolt hazánk állása, saját politikai nézeteimre; ezen események annyira fontosak, a régítől annyira különböző viszonyokat állítottak elő, hogy azokat jövő országgyűlési politikánk megalapításánál figyelmen kívül egyáltalában hagyni nem lehet.

E három esemény: A francia-porosz háború, a Hohenwart miniszterium. Andrássy Gyula birodalmi miniszterelnöksége

1869-ben Poroszország, Magyarországgal hasonló területtel bírt, Németország némileg önálló volt, Franciaország első katonai hatalomnak tartatott, Oroszország nagy katonai hatalom, de lomha test volt, mert katonai erejének öszpontosítása, vasutjai kiépítve nem lévén, holnapok kivántattak; a német egység még csak is problema, de tény nem volt; Európa ily helyzetében a közép államok önmagokba is elég erővel bírtak, a personalunio alatta laza szövetség is elegendőnek látszott. Magyarország vagy Ausztria védelme biztosítására, mert hasonló katonai rendszer alkal-

mazása mellett, Magyarország vagy Ausztria magában annyi katonai erőt kiállíthatott mint Poroszország, míg a lomha orosz test erejét összpontosíthatta, ez idő alatt a personalis unio gyenge kötelékével összekötött magyar és osztrák szövetség egyesíthette volna haderejét, vereség esetében számíthattunk, mindkét ellenség ellen az első katonai hatalom: a francziák segítségére, ma ezen viszony tökéletesen megváltozott.

Franciaország hadi dicsősége Sedánál megsemmisült, híres hadserege néhány holnap alatt szét porlott, két szép tartománya elesett, legerősebb várait a poroszok foglalták el, Páris az ellenségnek nyitva áll, a nagy hadi kárpótlás anyagi állását megingatta, Franciaország egy évtizedre meg van bénítva, segélyére ma egy állam sem számíthat. Ellenben Poroszország felolvasztotta egész Németországot, Németország császára ma az összes német hadsereg felett rendelkezik, e sereg, legvitézebb, legmiveltebb; a német császár 14 nap alatt 1.200,000 katonát csatasikra állíthat, mit állíthat ez ellen fel Magyarország vagy Ausztria külön? Magyarország 15 millió népességével ma kiállíthat 450,000 sorkatonát és honvédet, Ausztria 21 millió népessége után 600,000-et. Magyarország erejét, ha a honvédség illő fokra emeltetik 5 év múlva harczba vihet 600,000 fegyverest, Oroszország 1.700,000 hadseregéből támadó háboruba vihet 1.200,000 harczost, tehát háboru gyors támadás esetében, míg a laza szövetséggel összekötött szövetséges társ ereje, társának segítségére mehetne, már akkor e hatalmas szomszédok bármelyike által az egyik állam serege meg volna semmisítve, mert bármily hős legyen is a katona, mint a francziák példája mutatja, 1 ember kettőt le nem győzhet, 2 ágyu egyet mindig elnémit, — ellenben a jelen szövetségi szervezet mellett, hasonszámú hadsereget állíthatunk ki, bármelyik szomszédunk ellen ha honvédségünk mint az tervezve van: 5 év alatt 300,000-re emelkedik.

A háboru és védelemhez még pénz, és sok pénz, vagy ennek pótléka: hitel kell. Magyarországnak pénztőkéje párányi, hitele közepszerű; Ausztriának pénze sok, hitele csekély. Poroszországban hemzseg a pénz, úgy, hogy saját országokban majdnem képtelenek elhelyezni. Oroszországnak idegen lélekvásárlásokra is van pénze, ma a védő háboru is igen sokba kerül, a polgárisult faj testileg gyengébb, jobb ruházatot, jobb ételmet igényel, négyszerezett erők harcolnak mint hajdan, sokkal több hadi szer kívántatik, vagy is ma a védelem is igen drága, közepszerű államok már pénzügyi szempontból is védképtelenek. Magyarország vagy Ausztria egy maga pénzügyileg hadképtelen; erre is tehát, szükséges a benső szövetség.

A hadi sikernek ma mellőzhetlen feltétele, a hadcsapatoknak öszhangzó, gyors, pontos mozgása. Erre nem elegendő a fejedelem egysége, de szükséges a hadügyminiszterium egysége is, mert két fő különbözően gondolkozik, szükséges a hadsereg szellemi egysége, mert barát barátot hiven, idegent a veszélyben is lanyhán támogat.

Vagy is védelmi tekintetben is változtak a viszonyok, mert míg 69-ben 70-ben reménylhető volt a lefegyverzés, ennek következtében a sereg külön választása indokolt volt, a közép államok is életképességgel bírtak, a laza szövetség is garancia volt, ma ez már másképen áll. Nem fegyverkezhetünk le, mert Poroszország fegyverben áll, Poroszország nem fegyverkezik le, mert serege hódítmányainak egyedüli biztosítéka, nem mert Oroszország terjeszkedő vágyairól nem mondott le és roppant sereget tart, nem, mert a német közös sereg Németország egységének főfactora. Franciaország önvédelmi tekintetből is kénytelen nagy hadsereget tartani, hábar, senki sem akar háborut, — de a világ mai helyzetében senki sem állhat előre 3 hónapig sem jól, nem támadtatunk-e meg. A nemzetnek tehát nem szabad gondtalanul pihenni, nem szabad experimenta-

tiókba ereszkedni, mind addig, míg a veszély meg nem szűnik, míg különleges nemzeti hadseregünk, a honvédség illő számra nem emelkedik, alkalmas és elegendő, a jelenlegi hadi tudomány magaslatán álló tisztjeink nem lesznek.

Fontos tanuságos esemény volt a Hohenwart kormánya. Hohenwart nem egyes személy de elv képviselő, pártvezér, ennél fogva komoly megfontolást igényelnek azon tények, melyek a kormány következtében Magyarországon előidéztettek; a tényekből láthatjuk, mi lenne állásunk, ha ezen elv diadalra jutna Ausztria és Magyarországon, vajon jó hazafiak eszélyes államférfiak-e azok, bizalmat érdemelnek-e, kik a Hohenwart kormányt és eszméit megbuktatták?

Ausztria 14 tartományból áll, ezen tartományok lakossága között a német 8, a sláv faj 12 millió; a német elem egységes osztrák országgyűlés öszpontosított kormány mellett, a helyzet ura, ellenben, ha az egység helyett a szövetségi kormányzat: a foederalismus lép életbe, a hatalom a slávok kezébe jön. A slávok végcélja egy sláv birodalom alakítása, ezért küzdöttek 48-ban, ez utógondolatjuk ma; ez a foederalismus valódi célja.

68. 69-ben Ausztriának valódi helyzetét nem ösmertük, azt hittük Ausztriában a német nemzetiség a helyzetnek teljes ura, a német beamterek, bankárok a többi fajokat teljesen megnyergelték, a sláv birodalmi ábránd meghalt, ennél fogva az osztrákok szorosabb szövetségünk nélkül is a helyzet urai, erre mutatott az osztrák sajtónak irányunkbani hetyke, lenéző magatartása, csalatkoztunk mi, csalatkoztak az osztrákok magok. A csehek kimaradtak a parlamentből, az egész Ausztriában a slávokat felizgatták, szövetkeztek az ultramontánokkal, ennek következtében osztrák miniszterek holnaponkint buktak, míg végre a foederalismus győzött: Hohenwart neveztetett ki miniszterelnöknek.

Kétségkívül az, hogy ki a miniszter és miniszterelnök Ausztriában, reánk közönyös, mert miután mi szövetséges de önálló ország vagyunk, ennél fogva soha meg nem engedhetnénk, hogy az osztrák kormány a mi dolgainkba béle avatkozzék, úgy mi sem követelhetünk bár mi beavatkozást is Ausztria dolgaiba, de igen is nem közönyös az, valjon Ausztria új alkotmány forma mellett teljesítheti-e Magyarország iránti kötelezettségét, valjon az ezen alapon kormányzó kormány érdeke nem ellentétes-e Magyarország állami érdekeivel?

Az osztrák-német elem érdeke azonos a magyaréval, a német elem Ausztriában legmiveltebb, legvagyonosabb, de nem bír tulsúlylyal, magára hagyatva, a sláv által legyőztetik, a német elemet felolvasztással fenyegeti a sláv, mert kivéven Bécsett és Ausztriát, a németek slávok által vannak környezve, a magyart a cultura köti a némethez a magyarországi német testestül-lelkestül magyar, ennél fogva ezáltal már a rokonszenvenek egy neme áll fenn a magyar és német közt. Ausztriának foederalizálása, Magyarország feldarabolását vonhatná maga után, mert a nemzetiségek célja Magyarországon a nemzetiségeknek nemzetté alkotása, a nemzeteknek egyenjogu szövetségbe fűzése, csak így uralhatnának bennünket, Horvátországot, Dalmatiát a muraköz-ből akarják kinagyítani, a Banát és határőrvidékből Szerbiát, Erdély, Bihar a partiumokból Daco-Romániát, a felvidékből Okoliát akarnak, s miután mindezen országocskák, a köztök lakó magyart elnyelnék, a magyarság leszálna 4 millióra is lenne szolgája a többi nemzetiségeknek; ezen kis országok nevetségeseeknek látszanak; azok is, de fenállnak. Ausztria példa reá hol a legnagyobb ország 5 millió lakost számlál. Itt van Szerbia, Románia, ha tehát mi magyarok a csehek és társaik által készített sirba készségesen befeküd-nénk, a Szerbia és Romániához hasonló államkák lennének szegény Magyarországból, az országgyűlésen beszelnék 5

nyelven, a sereg állana, az 5 külön nyelvű s egymástól független saját hadügyministerrel bíró seregből. — Az osztrákoknak tehát ugyanaz ellensége mint a magyarnak, de ez ellenség mindaddig, míg Magyarország egységes állam, míg Magyarország akarata nélkül egy hajszálat sem lehet változtatni Austriában, az osztrák-németek suprematiája biztos, ennél fogva Austriának érdeke Magyarország érdekével azonos.

Ellenben a Hohenvárt által képviselt foederalismus érdeke Magyarország érdekeivel ellentétes.

A foederalismus, miután mi az osztrák állam beléletébe be nem folyhatunk, — pillanatra győzhet, de tartósan nem, mert gyökeres, végleges átalakulás Magyarország beleegyezése nélkül lehetlen, és a 15 millió politikailag magyar nemzet, ha erkölcsi súlyát a birodalom mérlegébe veti, mint tette azt Lónyay és Andrássy ministerei által, a foederalismust bármikor tönkre zuzhatja.

A foederalismus a jelen viszonyok közt tartósan fenn nem állhatván, kénytelen a magyar nemzet megbontására törekedni, — kénytelen barátokat szerezni és Magyarországot; saját barátjai, követelései, mozgalmai által első sorban tehetetlenné tenni, és ha Magyarország tehetetlen lett, győzelme biztosítására saját alkotmánya mintájára a szövetségi alapot Magyarországra rá erőszakolni.

A foederalistáknak természetes barátjai a magyarországi nem-magyar nemzetiségek, ezen nemzetiségek ma még nem veszélyesek, mert csak hű vezetők ellenségeink, a tömegnek csillaga még mindig a magyar kormány. — A vezetőknek azonban könnyen sikerülhet félrevezethetni a népet ha Bécsben sláv kormány székel, mely őket biztosításaival ámitja, pénzzel, ígéretekkel izgatja, tekintélyével védi.

A foederalismus első teendője tehát a nemzetiségek izgatása, másod sorban az országnak 5. tartományra felosztása, végczélja a birodalmi tanácsban, mint nemzeteknek

a foederatio alapjáni egyesítése, mert ha a második mütét sikerül, akkor csakis a tartománya! devalvált magyar tartomány foghatna vele ellenkezni, — ellenben a négy nemzet feltétlenül támogatná.

Hogy az események ily módóni fejlődése nem ábránd, nem hihetőség, de kétségbekonhatlan való, mutatja a horvát határőrvidéki nyilt, a Horvátországi erkölcsi lázadás.

Hohenwart ministeriuma alig kormányzott pár hónapig, — a határőrvidék egy kis része, mely határőrvidéknek a magyar kormány szabadságot adott, fellázadt — horvátországban, melynek magyar ország a kiegyezéskor fehér lapot adott, a magyar ország elleni izgalom a legmagasabb fokra emelkedett.

A Hohenwart ministerium alatti események, tehát czáfolhatlan bizonyítéka annak, hogy a magyarország elleni ármányok még nem szüntek meg, intő jele Magyarország megszilárdítása szükségének, ezt pedig, ha komolyan számot vetünk erőnk és helyzetünkkel csak ugy érhetjük el — ha a belversengést megszüntetve, teljes erőnket a nemzet megszilárdítására fordítjuk mit csak is hathatós belreformok által eszközölhetünk.

A foederalistikus, magyar ellenes osztrák ministerium megbuktatásában főtenyezők voltak, Gróf Andrássy Gyula, akkor magyar, most osztrák-magyar miniszerelnök, — és gróf Lónyay Menyhért, akkor magyar-osztrák, ma magyar miniszerelnök, — e fontos valódi hazafias cselekményért mindkét miniszer urak kiérdemelték minden igaz magyar háláját és bizalmát, mert ez általa a magyarellenés törekvések forrását temették be.

Fontos politikai eseménynek tekinthető, gróf Andrássy Gyula osztrák-magyar miniszerelnöksége.

300 esztendő óta első eset ez, hogy magyar államférfi állittatott Austria élére, ez nem csak Andrássy gróf egyéni

tehetségeinek elismerése, de egyszersmind a magyar állam fontossága, egyenjogúságának elismerése, — a világ előtt az államot a diplomácia képviseli, miután tehát a diplomácia élén magyar államférfi van, most a külföld nem vonja és vonhatja kétségbe többé Magyarország államiságát, — más részt Andrássy gróf miniszerelnöksége elfogadása által az osztrákok tetteleg elismerték, hogy Austria Magyarország nélkül fen nem állhat, tehát érdekeinket soha sem mellőzhetik, velünk ellentétbe nem helyezkedhetnek.

Fontos ez azért is, mert a 67-es egyezménynek alapját a paritás vagyis a két állam egyenjogúsága képezi, addig míg a közös miniszterek kizárólag osztrákok voltak, ez részben csak is elmélet volt, jogosan kételkedhattunk a paritás valódiságán mindaddig, míg a legfontosabb állás magyarnak nem adatott, — Andrássy kineveztetése eloszlatta a kételyt, ma már Magyarország egyenjogúsága tény; és ez által a kiegyezésért hozott súlyos áldozatok részben kárpótolva vannak, s miután ez által bebizonyult az, hogy a birodalom súlypontja nem Ausztria, de Magyarország, biztosan hihetjük, hogy mindaddig, míg e szoros szövetség Magyarország és Ausztria közt fel fog állni, az elnök vagy a hadügyminiszter, e két valódi tényező miniszterek egyike, magyar lesz.

Midőn a múlt országgyűlésre az abonyi kerület képviselőjének megválasztattam politikai programmat 15. pontban körvonaloztam, habár e három év alatt az események következtében politikai viszonyaink is változtak, habár ennélfogva az én nézeteim is módosultak, miután kerületemnek szavamat adtam, szavaztam hiven az elősorolt pontokra, mint arról Önök a közlött beszédek, az országgyűlési naplóból meggyőződhetnek.

A kerület nagy többsége által ujjal Abony kerületének képviselésére szólíttatván fel, kötelességemnek tartom jelezni azon álláspontot, mit a jövő országgyűlésen, ha megválasztatni szerencsém lesz, el fogok foglalni, — elő ter-

jesztem azon eljárási módozatot, melyet jelen viszonyaink közt czélszerűnek tartok, mely elvek helyeslése mellett fogadhatom el a tisztelt kerület képviselőjét.

Az 1869⁹ országgyűlés igen keveset végezett, az országgyűlés idejének nagy részét hiu sophismákkal telt szónoklatok, tárcza küzdelmek, emésztették fel, mit a mult elhanyagolt, azt a jövő országgyűlésnek kell pótolni, mert szabadok vagyunk ugyan, önállásunk európaszerte el van ősmelve, de anyagi helyzetünk gyenge, belviszonyaink rendezetlenek, az ármány titokban nemzeti létünk ellen működik, meg kell erősödnünk míg a helyzet urai vagyunk, míg a béke paizsa alatt szabadon működhetünk. A nemzet komolyan kívánja a reformokat, létrejöttöket csak is a kormány a többség indolentiája, a kisebbség hiúsága, érzelgése és rossz akarata gátolhatja, a rend, a valódi haladás után vágyódik minden igaz polgár.

A jelen országgyűlésnek három főfeladata van.

1. Az ország önállását biztosítani kell minden bel és kül ellenség ellen.

2. Ki kell fejteni az ország és egyesek anyagi erejét, rendezni kell jogviszonyainkat, rendet és takarékoságot kell behozni az államháztartásba, nem szabad késni az adó-reformmal, le kell szállítani a súlyos terheket.

3. Valósítani kell a vallásegyenlőséget, el kell törölni a feudalismus maradványait.

I.

Az első feladatra főleg három szükséges: fegyver, értelmiség, a szakadárok komoly megfékezése.

Ma 150,000 honvédünk van, e seregtől a rágalom sem tagadhatja meg magyarságát, mert kizárólag a magyar honvédelmi minisztertől függ zászlója vezénylete; öltözete magyar, e szám már magába tekintélyes, mert 3 század óta ennél nagyobb soha, hasonló számú seregünk csak 49-ben volt, e számnál azonban nem szabad megállapodni, de mi hamarább fel kell azon fokra emelni, melyre szervezeténél fogva képes, vagyis 300,000-re, tehetjük ezt költségeink tetemes szaporítása nélkül, mert ha honvédségünk illő fokra emelkedik, a sorkatonaság szolgálati számát aránylag le szállíthatjuk.

Nem csak a számot kell nevelni, de a katona képessé-

get is, a honvédség tisztekkel csak is győren van ellátva, úgy, hogy háboru esetében, a tiszti számból $2\frac{1}{3}$ hiányzik, miután a honvédség nem disz, de védelem, a tisztek számát szaporítani kell; a tisztek hiányának fő oka az önkéntesekről szóló törvény, a hadügyminiszterium merev eljárása, mely nem engndi meg a kiszolgált önkéntesek a tartalékos tiszteknek a honvédségnéli alkalmazását, ennél fogva az országgyűlésnek sürgőleg gondoskodni kell, hogy a honvédségi tisztikar hiánya az önkénytesek és tartalékosokból pótoltság; gondoskodnunk kell a honvédség laktanyairól, miután ma a csatában az ágyu dönt, e nélkül a sereg csak félkezű, mihelyest a honvédsereg illő létszámát elérte, gondoskodnunk kell a honvéd tüzérség felállítására, ágyuk vétele és ágyu-gyárakról.

Államiságunk másik biztositéka az értelmiség, minél értelmesebb a nép, annál jobb a katonaság, jobb a tisztviselői kar, virágzóbb az ipar, kifejlettebb a földművelés, gazdagabb az ország; mutatja ezt Poroszország, mely rögtöni emelkedését egyenlő mértékben köszönheti fegyveres készütsége és értelmi fejlettségének.

A tömeg ösztöne általánosságba jó, a hazát minden nyelvű nép szereti, mert szülő földje, a haza ad táplálékot és óltalmat a polgárok egymást testvérnek tekintik ennél fogva a testvérgyűlölet természetellenes, a hazaárulók az idegenek bérenczei, a testvéri vonzalmat csak is ott tudják kiirtani, hol a nép babonás, tiszta politikai és erkölcsi fogalommal nem bír.

Az értelmiség közvagyonosodási tényező, mert mint a tapasztalás mutatja, az értelmesebb ügyesebb is, a kitöbbit olvas, az többit is tud, a tudatlan mindenben a régít követi, ellenszenvez sőt nem is ösmeri a gazdaság újabb tényezőit, mig az értelmesebb halad a világgal, mely a találmányok segélyével naponta többit jobbat termel. Hazánkban a nép sok helyütt szegény, sok helyütt nem bir oskolát építeni,

máshol képtelen a tanítót fizetni, általában tankönyv kevés van, ennél fogva szégyennel kell bevallani, hogy a népesség fele írni és olvasni nem tud, a hiány egyesek erejét haladván a törvényhozásnak kell az iskolákat, vallás és nemzeti-ség különbség nélkül támogatni, tankönyvekkel ingyen ellátni, a polgári iskolákat, melyek a különböző fajokat összeimitják, a törvény által kijelölt helyeken életbe kell léptetni, vagy is a kormányt kötelezni kell, hogy a törvényeket mindenben haladék nélkül hajtsa végre.

Magyarország Horvátországnak, mely hazánknak századok óta kiegészítő részét képezte, fehér lapot adott, kiegyezett nagy lelkién saját maga terheltetésével, az ország idegen ajku lakosainak megadott mindent mit az államiság, a monarchia, a renddel párosult szabadság veszélyeztetése nélkül megadni lehetett, e hazának minden polgára egyenlő, és még is, az ország és korona elleni izgatások, a szakadás üzemek, az idegenekkel kaczerkodások nyíltan üzetnek, ideje, hogy a kormány és törvényhozás e tekintetben komolyan fellépjen, és szigoruan büntessen mindenkit ki Magyarország épsége nyugalma ellen ; tettel vagy szóval, nyíltan vagy alattomban izgat.

II.

Az anyagi téren, és az ezekkel szorosan összefüggő magánjogai viszonyainkban, sok javítás szükségeltetik és ezzel nem szabad késnünk, mert az országra e jelen chaos fenntartása súlyos veszteség, mely naponta növekszik, egyesekre teher és sérelem.

Adórendszerünk nem rendszeres mű, de időnkénti foltok össze varrott tömege ez ; rendszeresen nem tárgyalván az egyes ágak viszonyát, adókéességét, önkényesen róttta meg, ennél fogva aránytalan, igazságtalan, a föld rendkívül van terhelve, a földbirtokosok adója közt nincs arány, mert míg egyesek, községek tul vannak terhelve, másutt a mennyiség nincs igazán felvéve, a nagy birtok aránylag mindenütt kevesebbet fizet a kicsinél, az államjavarok keveset jövedelmeznek. Az adó kezelés drága, némely

adónemeknél a kezelés boszantó, a kihágások elleni büntetés kegyetlen.

Ennélfogva a jelen országgyűlésnek mindenek előtt az adóreformhoz kell fogni, ez annyival könnyebb, mert miniszterelnök gróf Lónyay Menyhért ur midőn a pénzügminiszteriumból eltávozott 270. iv enquéte munkálatot adott által az adó egyes nemeiről.

E munkálatnak gondoskodni kell mindenek előtt a kincstári javak jövedelmezősége emeléséről, e javak a magánybirtok, magány vállalatokhoz mérte, jó rendszer mellett évi 5 millióval többet jövedelmezhetnek, mit, ha a földről levennénk, ez által a földadó minden forint uton 14 krral kevesbednék.

Gondoskodnia kell az adó aránytalansága megszüntetéséről, mert igazságtalan az, hogy míg a pénztőke, ipar, sat. papiroson 10 valódilag 5 száz tólit fizet, addig a föld fizet 29 százaléket.

Le kell szállítani a földadót, mert ez egész Európában Magyarorszáiban aránylag legnagyobb s aránylag majdnem kétszer annyi mint bármely más államban.

Módosítani kell a dohány, bélyeg illeték, és fogyasztási adókat, a mennyire azt a földterhelhetése, az állam védelmi ereje, a közbiztonság kockáztatása nélkül eltörülni vagy módosítani lehet. Mindenesetre azonban meg kell szüntetni, az eddigi törvények drámai szigorát, mert ezek boszútörvények, a kihágót nem büntetik de megölik.

A magyar polgár, mint politikai egyéniség a legkorlátlanabb szabadsággal bir, politikai szabadsága teljesen biztosítva van, Európa egy monarchiájában sem bir a polgár több politikai joggal, és jobban mint Magyarorszáiban sehol sem tiszteltetik e jog; mint egyénnek azonban sem vagyoni, sem személyi ügyeink biztosítva nincsenek, mert független felelős bíróság ítél ugyan a birtokunkat és a személyünket illető ügyekben, de nincs szabatos örökösödési tör-

vényünk, tehát maga a birtokalap is homályos, egyáltalában nincs polgári nincs büntető törvénykönyvünk, a bíróságok tehát egyéni fogalmok, tetszésük szerint ítélnék, vagy is a mennyi törvényszék: annyi féle ítélet. — Börtöneink rossz, elégtelenek, nem javító, büntető intézetek ezek, de a bűn kávéháza.

Az országgyűlésnek tehát égető kötelessége a polgári és büntető törvénykönyv behozatala, a börtönök javítása.

Kivánatosnak tartom bűnügyekben az esküdszéki intézményt, mert legolcsóbb, legszigorubb, legigazságosabb, kisebb polgári ügyekben a békebiróságot: mert semmibe sem kerül, és általa sok haszontalan perlekedésnek költség nélkül eleje vétédik, miután azonban mindkét intézmény kifejlett értelmiséget követel, nézetem szerint részletesen csak ott alkalmazhatók, hol a nép írni és olvasni tud.

Árva ügyeink rendezetlenek. E tekintetben minden megye külön eljárást követ, ösmertem 50 éves árvát, sokak vagyona a gondatlan kezelés alatt el vész, a vagyon összeírások hanyagok, a hagyatékok holnapokig tárgyaltnak a cselekvő követelések nem tábláztatnak be, az árva vagyonához hosszas utánjárás után jut, a nevelésre semmi vagy kevés gond fordítottatik.

Törvényt kell és pedig mi hamarább és szigorut hozni, mely az árvaügyeket határozottan szabályozza.

A vallás egyenlőséget meghozta 48. e törvény azonban még életbe nem lépett. A vallás felekezeti ügy a vallás hitelvei, és az ezekből folyó viszonyokhoz, az egyház vagyonához, az államnak semmi köze, intézkedjék ezekbe minden felekezet tetszése szerint, az államot csak a közérkölciség a nevelés ellenőrzése és az állam elleni politikai izgatás és merényletek megbüntetése illeti.

Szabad egyház szabad államban, az a kor jelszava.

Nagy teher a katonabeszállásolás, a katona nem igen követi a szentirást, szállás adójára teher és nyűg, a fegy-

lem lazul, ennél fogva a méltányosság és hadi érdek kívánják, a katonai laktanyák országos költségei építését.

Ma már mindenki bir olcsó hitellel, csak a falusi kis birtokos és iparos nem, miután a falusi kis birtokos hazafiságban semmi más osztálynak nem enged, miután az államnak kötelessége minden osztályt egyenlően támogatni, ennél fogva a méltányosság követeli, hogy a szegényebb osztály érdekében a vidéki takarékpénztárak pártoltassanak, ha szükség állami segélylyel, nép-földhitelbankok alakittassanak.

Számos vasutaink által biztosítva van a nemzetközi részben a vidéki közlekedés is, de hiányos a helyi közlekedés, szükséges tehát a közlekedési rendszer megvizsgálása, az ország viszonyainak megfelelő rendezése.

A feudalismus maradványainak, az italmérési-, halászat-, malom-jog, illő kárpótlás melletti eltörlését, kivétel nélkül minden ember kívánja, miután e kiváltságok új viszonyaink keretébe nem illenek, miután ezt a községek legjobban kezelhetik, a megváltás az állam valódi terheltetése nélkül is foganasítható sürgetős teendőnek tartom ez ügynek míg az országgyűlés elején illő kárpótlás melletti megoldását.

A közösügyes törvényeket nem tartom tökéleteseknek, sokat el lehet azokból veuni, és sokat módosítani, ma azonban, bár mennyire ellenszenvezzünk vagy szeressük e törvényeket, ezen törvényekhez hozzá nem szólhatunk, — mert ezen összes törvények politikai és logikai egészet képeznek, tehát csak is együttesen tárgyalhatók; ma ez lehetetlen, mert az 1867. 14. 16. 1868. 40-iki törvények határozottan 10 évről szólnak 1877-ig, tehát a szerződés ezen lényeges részeihez szólni nem lehet.

Általában a közösügyekre ma másképen állunk mint 69-ben, e törvények vázlatát, elveit a választó közönség 65-ben nem ösmerte, a követek a korlátlan törvényhozási jog

alapján kötötték meg 67. és 68-ban ez állam egyességet és részeit, 69-ben tehát azok, kik e törvénnyel elégedetlenek voltak, vagy részeire aggályokat tápláltak, jogosan idézték elő közjogi vitát, jogosan hivatkozhattak a nemzet ítéletére, mert 69-ben már minden kerület ösmerte e törvényeket, irántok a vélemény határozottan nyilatkozott, a vita e szerződés előnyére dült el, roppant, a parlamenti életben szokatlan 360 többség vagy is az országgyűlés ¹⁰₁₁ része vetette el a felül vizsgálatot kérő feliratot, vagy is ujjolagszentetette a kérdéses közjogi törvényeket.

Miután tehát e törvények módosítása is lehetlen 1877-ig, e vita előidézése csak is Tisza tárcza harc lenne, czél nélküli röppentyűzés, mely a tudatlanok előtt lánggal körözné a nagyravágyó vezért, ellenben a nemzet jólétét, igénybe véve az országgyűlés egész tartamát, lehetlenné téve az egész nemzet által egyhangulag követelt reformkérések megoldását káros lenne, a jövő országgyűlésen ennél fogva okszerűleg nem tárgyalható.

Mint már hosszasan indokolva elsorolám, a jövő országgyűlés teendői következők:

1. A magyar hadsereg teljes kiegészítése.
2. A népnevelés fejlesztése.
3. Az ország elleni fondorlatok megfékezése és megbüntetése.
4. Adóreform.
5. A földadó leszállítása.
6. A dohány-, bélyeg-, fogyasztási-adók módosítása.
7. Polgári és büntető törvénykönyv.
8. Esküdtszékek, békebiróságok felállítása.
9. Árvaügyek rendezése.
10. A vallásegyenlőség valósitása.
11. A felsőház reformja.
12. A katona beszállásolás eltörlése.
13. Közlekedésünk szerves rendezése.

14. Nép földhitelbank.

15. Az italmérési, halászati, malom kiváltság eltörlése.

A kerület belügyeit, valamint eddig nem volt község melynek érdekeit fel nem karoltam, nem volt polgár kiért mindent el ne követtem volna, ezentul is különös figyelemmel kísérendem és a kerület minden községe és egyes polgáraiért ezentul is mindent készségesen és szívesen megfognok tenni.

Tisztelt polgártársak! hosszasan és indokolva, soroltam elő, azon tárgyakat melyek eldöntése czélszerűnek, melyek kivitelét jelen politikai viszonyaink közt lehetők tartom, megvilágítottam a multat, jeleztem a jövőt, tettem ezt, mert a multról kötelességem volt beszámolni, mert mint a valódi alkotmányosság híve, a tisztelt kerület képviselőjét a jövő országgyűlésen csak úgy fogadhatom el ha a tisztelt Abonyi kerület választóinak többsége elveimet, politikai nézeteimet teljesen osztják.

Fogadják köszönetemet becses bizalmokért, és legyenek meggyőződve, hogy ha szerencsém lesz Abony kerületét harmadszor is képviselni Hazám és kerületem érdekei előmozdítására, a renddel párosult szabadság megszilárdítására, a monarchia megerősítésére mindent megfognok tenni.

Fogadják szíves hazafiui üdvözlétem és tiszteletemet.
Ecséd, 1872. Május 15.

Elvbarátjok

Máriássy Béla.

DE PALLASI GEZA

